

30. november 2005

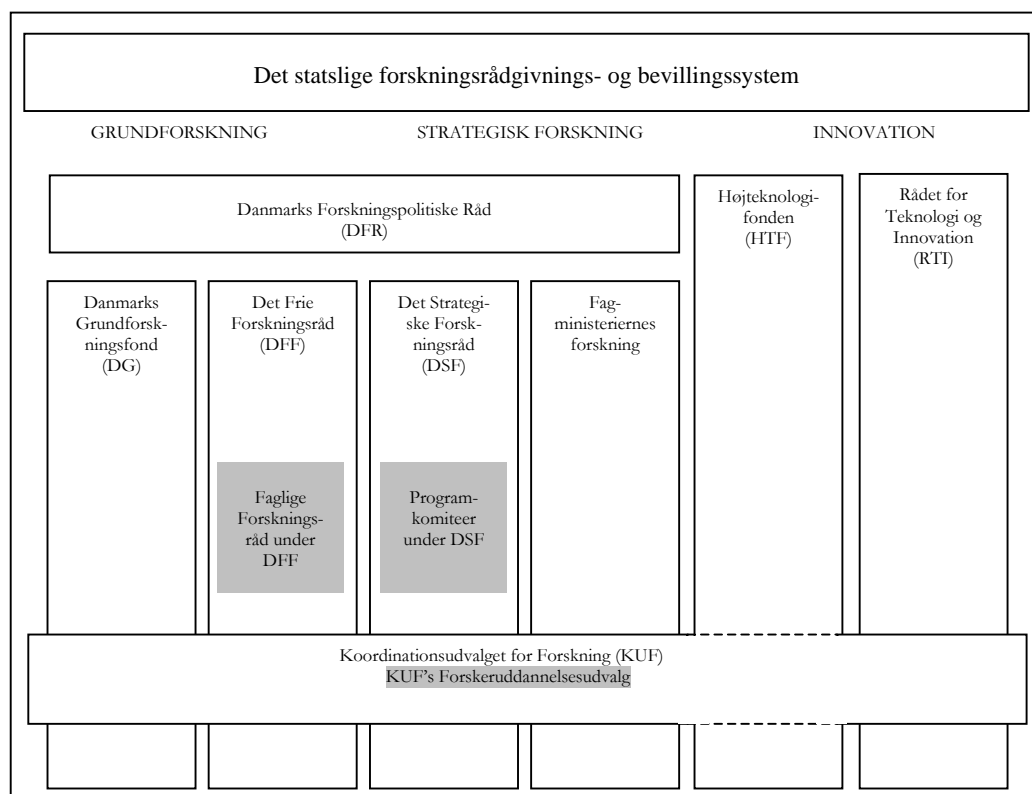
Bilag om det forskningsfinansierende system¹

Det forskningsrådgivende system er en samlet betegnelse for de organer, der dels yder forsknings- og innovationsrådgivning, og dels kvalitetssikrer og udmønter de forskningsmidler, som fordeles i åben konkurrence, jf. bilag om bevillinger til offentlig forskning.

Dertil kommer Rådet for Teknologi og Innovation samt Højteknologifonden, der ikke er en del af det forskningsrådgivende system, men uddeler forskningsmidler i åben konkurrence som andre organer i det forskningsrådgivende system. Her benyttes betegnelsen ”Det forskningsfinansierende system” samlet for forskningsrådgivnings- og bevillingssystemet.

Figur 1 giver et overblik over de forskellige aktører i det forskningsfinansierende system. Fagministerierenes forskning er ikke en del af dette system, men er medtaget, da midlerne herfra kvalitetssikres i det forskningsrådgivende system.

Figur 1. Det statslige forskningsrådgivnings- og bevillingssystem, 2005

¹ Dette bilag er udarbejdet af Sekretariatet for ministerudvalget for Danmark i den globale økonomi. Bilaget er sendt til Globaliseringsrådet som faktuel baggrund for rådets drøftelser. Globaliseringsrådet kan ikke tages til indtægt for bilaget.

Rådernes bevillinger til forskning og udvikling er beskrevet i bilaget om ”Bevillinger til offentlig forskning”.

1. Danmarks Forskningspolitiske Råd

Danmarks Forskningspolitiske Råd (DFR) yder forskningspolitisk rådgivning til ministeren for videnskab, teknologi og udvikling. DFR har ikke bevillingskompetence.

Rådets opgaver omfatter overordnet rådgivning om dansk og international forskningspolitik, der bl.a. omfatter:

- Rammebetingelser for forskning
- Forskningsbevillinger
- Større nationale og internationale forskningsinitiativer
- Udviklingen i den nationale forskningsstrategi
- Danmarks rolle og placering i det internationale forskningssamarbejde
- Forskeruddannelse og forskerrekuttering.

2. Danmarks Grundforskningsfond

Danmarks Grundforskningsfond (DG) er en uafhængig fond, der ledes af en bestyrelse. DG styrker Danmarks forskningsmæssige udvikling på højt internationalt niveau gennem større længerevarende satsninger (grundforskningscentre). Siden 1991 har fonden givet tilsagn om at støtte de danske forskningsmiljøer med næsten 3 mia. kr. DG yder i øjeblikket støtte til 33 centre. Fonden har tradition for at yde fuld støtte til de udvalgte centre.

3. Det Frie Forskningsråd

Det Frie Forskningsråd (DFF) blev etableret i 2004 ved en ændring af rådssystemet, der skulle skabe adskillelse og dermed styrkelse af henholdsvis den frie forskning, hvor det er forskernes egne idéer, der får mulighed for at opnå støtte, og den strategiske forskning, hvor det offentlige efterspørger viden inden for et givet område.

DFF giver støtte til dansk forskning baseret på forskernes egne initiativer - såvel enkeltvidenskabelige som tværvideenskabelige. I DFF gives efter ansøgning støtte til fx forskergrupper, forskningens infrastruktur, herunder driftstilskud og apparatur, forskernetværk, internationalt samarbejde, forskeruddannelse og forskningskonsortier.

DFF består af en bestyrelse, der nedsætter et antal faglige forskningsråd. Bestyrelsen har ikke bevillingskompetence, men fordeler forskningsmidler til de faglige forskningsråd, ligesom den træffer beslutning om fordeling af rammerne (op til en femtedel af bevillingerne) til de faglige forskningsråds særlige initiativer, herunder tværfaglige og tværrådslige initiativer.

Bestyrelsen har nedsat følgende fem faglige forskningsråd:

- Forskningsrådet for Sundhed og Sygdom (FSS)
- Forskningsrådet for Natur og Univers (FNU)
- Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation (FKK)
- Forskningsrådet for Teknologi og Produktion (FTP)

- Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (FSE)

I hvert af de faglige forskningsråd sidder 15-20 anerkendte forskere, der tilsammen dækker rådets ansvarsområde.

4. Det Strategiske Forskningsråd

Det Strategiske Forskningsråd (DSF) blev etableret i 2004 med henblik på at skabe en adskillelse og at styrke den strategiske forskning i Danmark. DSF består af en bestyrelse, der nedsætter et begrænset antal programkomiteer.

DSF giver støtte til forskning inden for politisk prioriterede og tematisk afgrænsede forskningsområder og bidrager til at styrke samspillet mellem offentlig og privat forskning. Rådet skal desuden opsøge nye forskningstendenser og skal give videnskabsministeren forskningsfaglig rådgivning. Private og offentlige institutioner kan ligeledes få forskningsfaglig rådgivning.

Bestyrelsen har ikke selv bevillingskompetence. Til udmøntning af programbevillinger nedsætter bestyrelsen derfor programkomiteer eller overlader efter aftale opgaven til Det Frie Forskningsråd. Komiteerne nedlægges, når deres opgave er fuldført. Samtlige medlemmer af en programkomite skal være anerkendte forskere. For en gennemgang af de strategiske forskningsprogrammer i 2005 under DSF henvises til faktabilag om bevillinger til offentlig forskning.

Bestyrelsen har nedsat følgende programkomiteer:

- Programkomiteen for Fødevarer og Sundhed
- Programkomiteen for Energi og Miljø
- Programkomiteen for Nanovidenskab og Teknologi, Bioteknologi og IT (NABIIT)
- Programkomiteen for Ikke-ioniserende Stråling
- Programkomiteen for Yngre Forskere

DSF står også for kvalitetssikringen af sektorministeriernes forskningsmidler, der ikke er basismidler. Det Strategiske Forskningsråd skal som led heri godkende uddelingsproceduren og foretage en forskningsfaglig vurdering af de indkomne ansøgninger i forbindelse med de enkelte ministres uddeling af statslige forskningsbevillinger.

5. Koordinationsudvalget for Forskning

Koordinationsudvalget for forskning (KUF) har til opgave at sikre den bedst mulige sammenhæng mellem alle de statslige forskningsbevillinger – hvad enten de ligger på institutionerne eller i fonds- og rådsregi.

KUF skal koordinere indsatsen i spørgsmål, der er af fælles interesse for Det Frie Forskningsråd, Det Strategiske Forskningsråd, Danmarks Grundforskningsfond, Rektorkollegiet, Sektorforskningens Direktørkollegium og Rådet for Teknologi og Innovation.

KUF består af bestyrelsesformændene for Det Frie Forskningsråd, Det Strategiske Forskningsråd og Danmarks Grundforskningsfond samt to medlemmer udpeget af videnskabs-

ministeren efter indstilling fra Rektorkollegiet, ét medlem udpeget af videnskabsministeren efter indstilling fra Sektorforskningens Direktørkollegium og ét medlem udpeget af videnskabsministeren efter indstilling fra Rådet for Teknologi og Innovation.

KUF rådgiver om støtte til forskeruddannelse og har til dette formål nedsat et forskeruddannelsesudvalg. De midler, som udvalget rådgiver om, gives hovedsageligt til etablering af eller til allerede etablerede forskerskoler.

6. Højteknologifonden

Højteknologifonden er etableret i 2005 og har endnu ikke gennemført uddeling af midler. Fondens formål er at styrke vækst og beskæftigelse ved at understøtte Danmarks videre udvikling som højteknologisk samfund. Fonden ledes af en bestyrelse.

Højteknologifonden støtter strategiske og højteknologiske satsninger inden for forskning og innovation. Fonden skal endvidere gøre en særlig indsats for at fremme forskning og innovation i små og mellemstore virksomheder. Højteknologifonden støtter højteknologiske projekter eller konsortier, som alle skal leve op til fire kriterier:

- Åbenbart erhvervsmæssigt potentiale
- Et samarbejde mellem mindst én offentlig forskningsinstitution og mindst én privat virksomhed
- Teknologioverførsel
- Medfinansiering fra de deltagende parter

Al støtte fra fonden gives på baggrund af en vurdering af den faglige kvalitet og erhvervsmæssige relevans. Til varetagelse af sine opgaver kan bestyrelsen vælge at nedsætte egne faglige underudvalg, mens forskningsfaglige vurderinger skal indhentes i forskningsrådssystemet eller Danmarks Grundforskningsfond. Bestyrelsen kan endvidere vælge at overføre midler til Det Strategiske Forskningsråd og/eller Rådet for Teknologi og Innovation for at styrke allerede igangsatte eller beslægtede initiativer.

Som eksempler på relevante satsningsområder i Danmark i disse år har regeringen nævnt nanoteknologi, bioteknologi og informations- og kommunikationsteknologi.

7. Rådet for Teknologi og Innovation

Rådet for Teknologi og Innovation (RTI) arbejder for at styrke den fremtidige vækst og innovation i erhvervslivet. Rådet rådgiver videnskabsministeren om teknologi- og innovationspolitik og administrerer de initiativer, som henlægges til rådet af videnskabsministeren. Rådet har til opgave at fremme:

- Samarbejde og formidling af viden mellem forskere, forsknings- og uddannelsesinstitutioner, teknologiske serviceinstitutter, videninstitutioner og virksomheder
- Innovation, udvikling, spredning, udnyttelse og kommercialisering af forskningsresultater, ny teknologi, organisatorisk og markedsrettet viden
- Tilgang og udvikling af viden- og teknologibaserede virksomheder
- Innovation og tilførsel af kapital og kompetence til viden- og teknologibaserede virksomheder

- Internationalt samarbejde om udnyttelsen af viden og teknologi.

Rådet skal rådgive videnskabsministeren vedrørende lov om teknologioverførsel ved offentlige forskningsinstitutioner ("tech-trans-loven"), og rådet er dermed koordinerende instans for alle de initiativer (innovationsmiljøer, teknologioverførselsenheder, projektbevillinger til teknologioverførsel osv.), der vedrører kommercialisering af forskningsresultater mv. i de tidlige faser.

8. Kvalitetssikringsprocesser for forskningsmidler, der udbydes i åben konkurrence

Når forskningsmidler udbydes i åben konkurrence, foregår der på flere niveauer sikring af kvaliteten. Her følger en gennemgang af de procedurer, der typisk følges, når konkurrenceudsatte midler til forskning i Danmark får et kvalitetsstempel i de forskningsrådgivende organer. Proceduren er overordnet beskrevet, og principperne går igen i forhold til alle de aktører, der udmønter statslige konkurrencemidler til forskning. Organisatorisk er der variationer i forhold til, hvilke aktører der har ansvar for de forskellige handlinger:

Opslag. Midler skal slås offentligt op, således at alle potentielle ansøgere kan søge. I opslag sikres det, at dette er formuleret så præcist som muligt, herunder skal opslag formuleres så bredt, at der i ansøgerfeltet kan forventes reel konkurrence om midlerne.

Ansøgning: Forskere, forskergrupper m.v. søger om midler. Formelle ansøgningskemaer benyttes oftest. Disse suppleres med en "fri-tekst"-ansøgning, hvor projektet beskrives. En række bilag vedlægges, herunder bl.a. CV for ansøgere, budget for projektet og tilsagn fra institutioner, hvor forskningen planlægges at foregå. Bilagene indgår dels i vurderingen af, hvorvidt det foreslåede projekt er organisatorisk realistisk at gennemføre, og dels i kvalitetsvurderingen af ansøgninger.

Behandling af ansøgninger: Her sker først en administrativ kvalitetssikring af ansøgninger, hvor det sikres, at ansøgninger indeholder den information, der skal til for at kunne vurdere dem.

Når dette er sikret, kvalitetsvurderes ansøgningerne i videnskabeligt regi. Selve kvalitetsvurderingen foregår i to skridt. Dels en egentlig forskningsfaglig vurdering. Den kan enten foregå inden for det pågældende råd, men den kan også foregå ved eksterne "peer review" af ansøgninger. Eksterne peer review kan vurderes nødvendige ved store satsninger, men også hvis de pågældende forskere i rådet ikke har tilstrækkelig faglig indsigt, eller der kan stilles spørgsmål ved deres habilitet. Eksterne peer review kan foretages af såvel danske som internationale forskere. Når den forskningsfaglige vurdering er foretaget, er det op til det pågældende råd eller den pågældende bestyrelse at træffe beslutning om, hvordan der skal prioriteres blandt dem, der er vurderet at have en tilstrækkelig kvalitet. Herefter besluttes, hvilke ansøgninger der kan opnå støtte.

Udmelding om, hvem der modtager støtte. Herefter skal der meldes tilbage til ansøgere om, hvem der modtager støtte, og hvem der får afslag. Afslag skal begrundes for ansøger. Til de ansøgere, der får afslag, kan opfølgning og vejledning i forhold til at ændre ansøgninger med henblik på at kunne opnå støtte påregnes. Til ansøgninger, der får afslag, følger ofte også behandling af en række klagesager.

Opfølgning på bevillinger: De udmøntede bevillinger udbetales løbende af de bevilgende aktører. Her skal opfølgning sikres i form af regnskaber, rapporter m.v. Nogle bevillinger har tilknyttet krav om evalueringer, det kan være såvel midtvejs- som slutevalueringer.

For evt. faktuelle spørgsmål: Kontorchef Nils Agerhus, Videnskabsministeriet, telefon 3396 5533.